

ДИНАМИКА НА РАЗВИТИЕ И СЪВРЕМЕННО СЪСТОЯНИЕ НА ПОРОДАТА МОНБЕЛИАРД В БЪЛГАРИЯ DYNAMICS OF DEVELOPMENT AND PRESENT STATUS OF MONTBELIARD CATTLE BREED IN BULGARIA

Светослав Карамфилов^{1*}, Атанас Атанасов²
Svetoslav Karamfilov^{1*}, Atanas Atanasov²

¹Аграрен университет – Пловдив, бул. „Менделеев” № 12

²Национална асоциация за развъждане на Монбелиард и Симентал в България, гр. Разград, ПК 8

¹Agricultural University – Plovdiv, 12, Mendeleev blvd.

²National Association for Breeding Montbeliard and Simmental in Bulgaria, ПК 8

*E-mail: steven0531@abv.bg

Резюме

Проучено е състоянието и развитието на породата Монбелиард в България. Установено е, че първият внос на юници от породата в България е направен през 2005 г., като за периода 2005-2012 г. в страната са внесени 1339 животни. През последните години нарастването на числеността на породата е сравнително слабо и е основно за сметка на родените в страната. През 2012 г. под селекционен контрол са около 90% от животните от породата - 1498 крави от 20 ферми, разположени главно в източната част на страната. През периода 2010-2012 г. средната млечност за нормална лактация на бонитираните крави е 5581-5867 kg, с 3,91-4,01% масленост и 3,41-3,45 % протеин.

Abstract

This article presents the study of the status and development of the Montbeliard cattle breed in Bulgaria. The analysis results show that during the time period of 2005 to 2012 there was an import of 1,339 animals in the country. The increase in the number of animals is relatively low and is mainly on the part of the native-born ones. In 2012 by a breeding control are 1498 cows from 20 farms divided mainly in East region of the country. The average milk yield of the assessed cows (2010-2012) is 5581-5867 kg with 3.91 to 4.01% fat and 3.41 to 3.45% protein.

Ключови думи: Монбелиард, България, динамика на популацията, млечна продуктивност.

Key words: Montbeliard, Bulgaria, dynamics of population, milk production.

ВЪВЕДЕНИЕ

Отчитайки световните тенденции, водещо начало при определяне на насоката на селекция на говедата трябва да са националните потребности, традициите и интересите на обществото (Nikolov et al., 2000). България продължава да е сред страните с най-ниска млечна продуктивност в Европейския съюз. Селекцията е слабоефективна и не дава желаните резултати. В тази връзка голяма част от по-едри фермери се насочиха към внос на животни. През последното столетие у нас са правени многочислени опити в тази насока, като моментните резултати са твърде разнопосочни, а дългосрочните – негативни (Ivanova, 1986; Zahariev and Angelov, 1989 и др.). Като основни причини за негативния ефект се сочат проблемите с адаптирането и силно изразеното взаимодействие генотип–среда при внесените животни (Zahariev et al., 1988; Nikolov et al., 1997; Funk, 1993; Nickolov, 1998).

До последното десетилетие говеда от френската порода Монбелиард у нас не са внасяни.

Породата се отнася към краниологичния тип В. t. Frontosus. Първите данни за нея са от началото на XVIII век, когато фермери от Оберланд Берноа (Швейцария) се заселват в околностите на град Монбелиард, водейки със себе си своите говеда. Скоро тези говеда придобиват известност и от 1872 г. започват да участват в конкурси и изложения под името “порода Монбелиард”. През 1889 г. породата е официално призната и регистрирана от Министерството на земеделието в официалния регистър на породите във Франция. През същата година е заведена и племенна книга, като нейният статут е утвърден от префекта на департамент Ду на 2.12.1889 г. Записите за млечната продуктивност официално започват през 1923 г. и днес тя продължава да е сред основните критерии за селекция.

Монбелиардът се отличава с висока млечна продуктивност. Средната млечност за 305 дни лактация е 7486 литра, с 3,9% мастни и 3,45% белтъчни вещества (MUK, 2012). Монбелиардът е известна порода за производство на сирене във Франция заради високите

нива на протеин в млякото. Броят на соматичните клетки в млякото е средно с 50 000 по-нисък в сравнение с Холщайна, при сходни нива на продуктивност.

Породата се отличава и с добри месодайни качества. Живото тегло на кравите е 650-750 кг. Телетата се уговат до същото тегло, като средният дневен прираст е 1,200-1,300 kg. Кланичният рандеман на кравите е 52-54%, а на угоените телета - 56-58%, месото е без излишна мазнина, а труповите се класифицират основно в клас R по EUROP (OSM, 2007).

Монбелиардът е с висока адаптивност, дълголетие и добри функционални качества - плодовитост, устойчивост на маститни заболявания, лесни раждания, здравина на крайниците. Разходите за лечение са драстично редуцирани, а кравите достигат 6, 7, често 8 лактации, което повишава икономическата ефективност за планинските райони (Palmer, 2009).

Използването на Монбелиарда в България не е проучено. Същевременно под селекционен контрол са над 1400 крави, започнато е бикопроизводство, стокира се сперма. Целта на настоящата разработка е да се анализира динамиката на развитие и съвременното състояние на породата Монбелиард в България.

МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

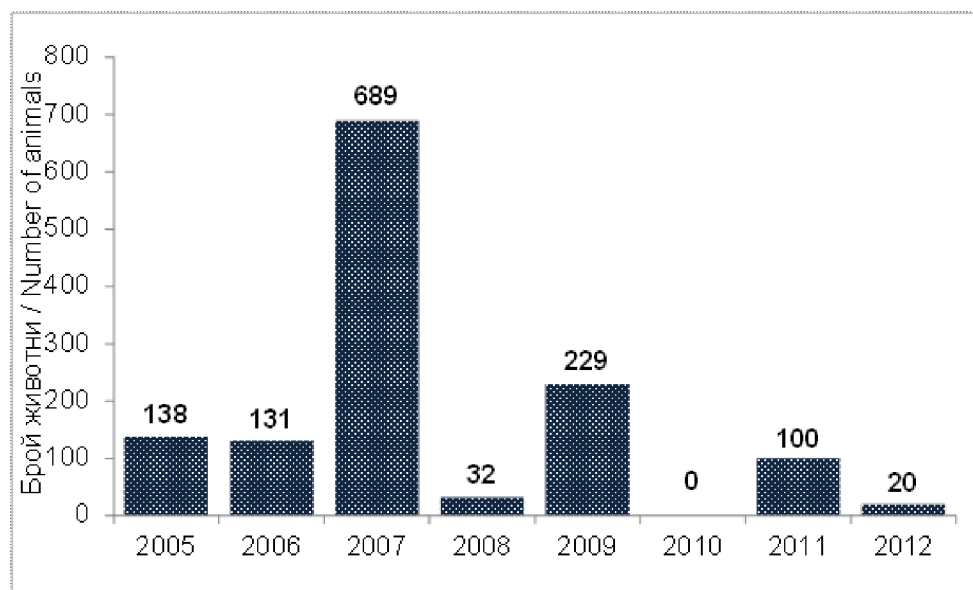
Разработката се базира на данни на Националната асоциация за развъждане на Монбелиард и Симентал в България (НАРМС) и наши проучвания. НАРМС е единствената развъдна организация за породата у нас. Тя е учредена през 2007 г., а през 2008 г. получава разрешение за развъдна

дейност. През 2010 г. общият брой на контролираните крави е 1375, отглеждани в 19 ферми на територията на цялата страна. През 2011 г. под контрола на асоциацията са 1432 крави в 21 ферми. Развъдната дейност от асоциацията се извършва основно в четири района на страната, където се и отглеждат животните от породата: североизточен район, северен район, югозападен район и южен район.

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

Първият внос на юници от породата Монбелиард в България е направен през 2005 г. Внесени са 138 животни - 32 броя в с. Бели Осъм, обл. Ловеч, и 105 броя в гр. Омуртаг (фиг. 1). През следващата година фермери от Ловешка област внасят още 99 юници, а 32 юници се внасят за ферма в с. Сушица, обл. Велико Търново. Основният внос на животни в страната е през 2007 г., когато се внасят 689 юници с установена бременност. От внесените животни 200 са за фермата в с. Веселец, обл. Разград, по 96 за фермите в с. Скалица, обл. Ямбол и с. Бреница, обл. Плевен, а по-малък брой животни - 32-66, се разпределят по други ферми. През 2008 г. ИПЖЗ – гр. Троян внася 32 юници. През следващата година се внасят още 229 животни, като 100 броя се закупуват от фермата в с. Веселец, обл. Разград. През 2011 г. фермата внася още 100 животни, като това е единственият внос за страната. През 2012 г. се внасят само 20 юници за ферма в с. Годеч, Софийска област. Като цяло за периода 2005-2012 г. в България са внесени 1339 юници от Франция.

НАРМС започва развъдна дейност с породата през 2009 г. През 2010 г. под селекционен контрол са

Фиг. 1. Брой животни от породата Монбелиард, внесени в България през периода 2005-2012 г.
Fig. 1. Number of animals of the Montbeliard breed imported in Bulgaria in the 2005-2012 period

обхванати 90% от животните от породата - 1356 броя от 19 ферми. През същата година броят на кравите с приключена 305-дневна лактация е 907.

Кравите от породата Монбелиард се отглеждат в четири основни района на страната - североизточен, северен, югозападен и южен (табл.1). В района на Разград и Търговище се отглеждат общо 664 крави в четири ферми, като тук се намират двете най-големи ферми, отглеждащи Монбелиард – с. Веселец, общ. Завет – 320 крави, и с. Красноселци, общ. Омуртаг – 274 крави. И двете ферми са с тенденция за увеличаване на броя на животните. Целта на собственика на фермата в с. Веселец е към 2015 г. основното стадо да бъде 800 животни.

Районът на Централна Северна България, областите Плевен и Ловеч, е вторият по брой животни от породата Монбелиард - 419 крави в 8 ферми. Двете най-големи ферми тук са в с. Торос, общ. Луковит – 145 крави, и с. Бреница, общ. Кнежа – 105 крави. По-малки ферми има в с. Коняво, общ. Кюстендил, с. Славяново, общ. Плевен, в гр. Искър, със средно по 30-80 животни. Във фермите се прилага изцяло изкуствено осеменяване с утвърдени бици от НАРМС.

Районът на гр. София е трети по брой животни в страната - 143 крави, които се отглеждат в четири ферми. С най-голям брой крави е фермата във Врана -

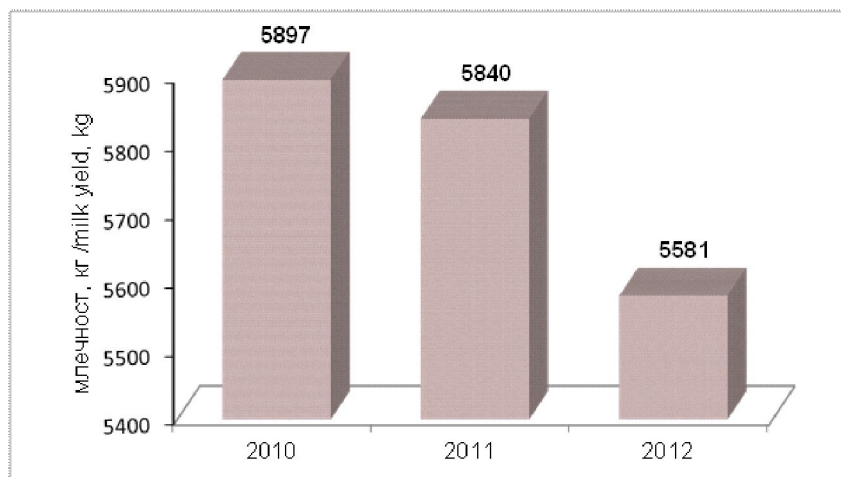
50. През 2007 г. там са внесени 32 юници от Франция. Други ферми на територията на района са в гр. Годеч и гр. Кочериново, обл. Кюстендил, с. Коняво, обл. Кюстендил. Район Южен обхваща селата Скалица, обл. Ямбол, с 89 крави, и с. Спасово, обл. Стара Загора.

През 2011 г. започват лактация първите крави от породата, родени в България. Стадата се увеличават на базата на получените собствени приплоди, като общо контролираните животни достигат 1432 в 21 ферми. Това е със 76 животни повече спрямо 2010 г., фермите също са с две повече от предходната година. През същата година всички животни, приключили 305-дневна лактация, са категоризирани според млечността, която е в основата на бонитировката на животните. Критериите на НАРМС за категориите са, както следва: категория EP (елит-рекорд) – млечност над 7000 кг, което представлява 90% от средната лактация във Франция; категория E (елит) – млечност от 5800 до 6999 кг; 1-ва категория – от 5000 до 5799 кг, и в последната 2-ра са животни с млечност под 5000 кг. В годината на категоризацията към категория EP са отнесени 147 крави, а в кат. E - 278.

Наред с контрола на млечната продуктивност през 2011 г. започнахме контрол на растежа и развитието на животните, както и оценка на екстериора. Контролират се и репродуктивната способност,

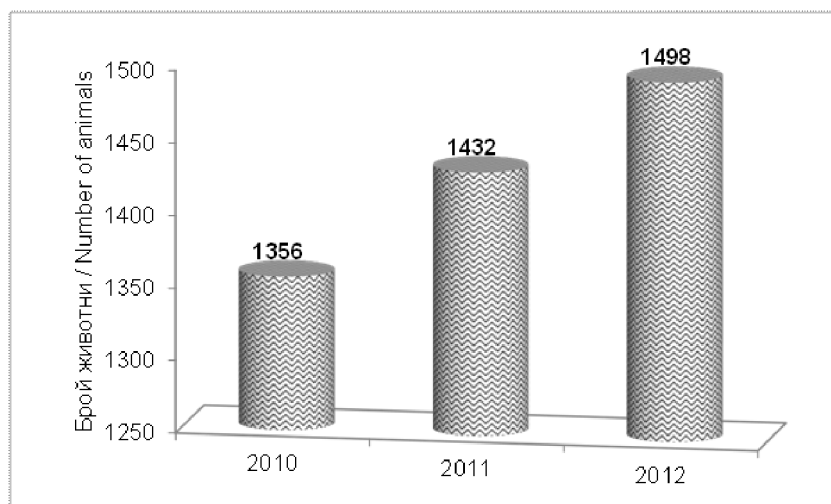
Таблица 1. Брой контролирани животни по региони
Table 1. Number of controlled animals by regions

Показатели Indicators	Район / Region			
	Северен North	Североизточен Northeast	Югозападен и Софийско Southwest and Sofia	Южен South
2010 година				
Ферми, бр. / Farms, no	8	4	4	3
Животни, бр. / Animals, no	419	664	143	130
Крави с приключена 305-дневна лактация, бр. Cows with a complete 305-day lactation, no	288	420	106	93
2011 година				
Ферми, бр. / Farms, no	9	4	6	2
Животни, бр. / Animals, no	357	791	168	116
Крави с приключена 305-дневна лактация, бр. Cows with a complete 305-day lactation, no	241	442	104	86
2012 година				
Ферми, бр. / Farms, no	8	4	6	2
Животни, бр. / Animals, no	367	812	190	129
Крави с приключена 305-дневна лактация, бр. Cows with a complete 305-day lactation, no	211	399	88	72

- Данните за млечната продуктивност са към 31.10.2012 г. (НАРМС)
- Data for milk production are up to 31.10.2012 (by NARMS)

Фиг. 2. Динамика на млечната продуктивност за 305-дневна лактация
Fig. 2. Dynamics of milk production for 305 days of lactation

Фиг. 3. Динамика на броя на контролираните крави през периода 2010-2012 г.
Fig. 3. Dynamics of the number of controlled cows for the 2010-2012 period

заболеваемостта и други функционални признаци. Целта е към началото на 2014 г. да бъдат определени основните елементи и параметри за разработване на Национален селекционен индекс, който да е съобразен с френските изисквания за селекция на породата, но да отразява и националните потребности, специфики и възможности.

През 2012 г. под контрола на развъдната организация са 20 ферми с 1498 крави. В сравнение с предходната година броят на контролираните крави е нараснал с 66 при намален с една брой на фермите (фиг. 2). Средният размер на контролираните стада е 75 крави.

През първите две години на контролирания период средната млечност на бонитираните крави за

нормална лактация е 5840-5867 kg. През 2012 г. млечността намалява на 5581 kg, като основната причина е включването в контрола на първотелките, родени в България. Намалението не е драстично, поради което следва да се очаква постепенно стабилизиране и нарастване на средната млечност на стадата. Считаме, че за това ще допринесе и започналото бикопроизводство, тъй като произведените бичета са от майки с висока продуктивност, получена в България.

НАРМС е една от малкото развъдни организации в страната, която произвежда бици. В станциите по изкуствено осеменяване на Изпълнителната агенция по селекция и репродукция в животновъдството се отглеждат три бика, родени в България. Биците са с висока репродуктивна

способност. Част от произведения семенен материал асоциацията предоставя безплатно на членовете си. През 2012 г. се очаква влизането на първите дъщери на тези бици в основното стадо, което ще даде възможност за преценката им по потомство. Едновременно с производството НАРМС продължава да внася от Франция семенен материал от елитни бици, които се продават само на членовете на асоциацията. Част от биците са в ТОП 10 на породата за дадения период, като биците Пернан – FR 3802508524, Редон – FR 2529434146, и Рапало – FR 120640289, са били номер 1 в определени периоди.

ИЗВОДИ

1. Първият внос на юници от породата Монбелиард в България е направен през 2005 г., като за периода 2005-2012 г. в страната са внесени 1339 животни. През последните години нарастването на числеността на породата е сравнително слабо и е основно за сметка на родените в страната.
2. Под контрола на Националната асоциация за развъждане на Монбелиард и Симентал в България са 1498 крави от 20 ферми, което е над 90% от отглежданите в страната животни. Контролират се основно признаците, свързани с млечната продуктивност, като от 2011 г. започва контрол на растежа, развитието и функционалните качества.
3. Развъдната организация произвежда бици за СИО, чиято преценка по потомство ще започне през 2013 г.
4. До 2014 г. ще бъдат определени основните елементи и параметри за разработване на Национален селекционен индекс за породата Монбелиард, който да е съобразен с френските изисквания за селекция на породата, но да отразява и националните потребности, специфики и възможности.
5. През периода 2010-2012 г. средната млечност за нормална лактация на бонитираните крави е 5581-5867 kg, с 3,91-4,01% масленост и 3,41-3,45% протеин.

LITERATURA

Zahariev, Z., A. Aleksiev, M. Angelov, I. Karabaliiev, 1988. Chernoshareno govedo, Zemizdat, Sofia, 200 s.
Zahariev, Z., M. Angelov, 1989. V kn. Genetika i selektsia na selskостopanskite zhivotni. Zemizdat, Sofia, 39-48.

Ivanova, E., 1986. Selektсия na goveda i vazmozhnosti za optimizirane to y pri raznoobrazie v usloviyata na vashnata sreda, Disertatsia, Stara Zagora.

Nikolov, V., Zh. Gadzheva, V. Markovska, A. Angelov, K. Marinska, D. Gadzhev, 2000. Selektionna programa za Balgarskoto rodopsko govedo. Akademichno izdatelstvo na VSI Plovdiv, Plovdiv, 78 s.

Nikolov, V., L. Nikolova, M. Efremova, 1997. Prouchvane na vzaimodeystvieto genotip-sreda pri govedata ot porodite za mlyako. Realizatsia na potentsiala za pozhiznena produktivnost v stopanstva s razlichno nivo na mlechnost. VSI- Plovdiv, Nauchni trudove, t. XLII, kn. 3-chast II, Treta nauchno- prakticheska konferentsia "Ekologichni problemi na zemedeliето", Agroeko'97, Plovdiv, 223-230.

Funk, D. A., 1993. Optimal genetic improvement for the high producing herd. J. Dairy Sci. 76, 3278-3286.

Nikolov, V., 1998. Phenotypic Realization on Productive Performance of Dairy Cattle in Different Milk Level Farms, Proc. of International Conference "New technologies of ruminant nutrition and maintenance improving their production efficiency", Szszezin-Barzkowice-Witkovo-1998, Poland, 101-106.

OSM (Organisme de Séléction de la race Montbéliarde), 2007. <http://www.montbeliarde.org/>

MUK (Montbeliarde UK), 2012.

<http://www.montbeliardeuk.co.uk/information.html>

Palmer, Ch., 2009. Food and Farming Forum. Conf: Minutes of a Meeting of the Executive Committee held at the Yorkshire Agricultural Society, Great Yorkshire Showground, Harrogate (http://www.yas.co.uk/downloads/Exec%20Minutes_270410.pdf)

Статията е приета на 12.12.2012 г.

Рецензент – проф. д-сн Цонка Пеева

E-mail: tzonkapeeva@abv.bg